

'Geschiedenis doorbreekt het zwart-witdenken'

Jikkemien Kuypers is geschiedenisdocent van het jaar

'Ik heb een droom. Ik zou graag willen dat het lesniveau op vmbo-scholen omhooggaat, dat alle collega's de eisen aan leerlingen naar boven bijstellen. Ze kunnen namelijk veel meer dan ze zelf en de docenten vaak denken. Ook zou ik graag zien dat we meer buiten het boek werken en vaker op stap gaan met de leerlingen, dat ook excursies en buitenschoolse activiteiten mogelijk worden.'

Ton van der Schans is voorzitter van de VGN en zat in de jury voor de verkiezing van de Geschiedenisleraar 2018.

De 'Geschiedenisleraar 2018' Jikkemien Kuypers is aan het woord. Ik sprak deze bevolgen en karakteristieke geschiedenisdocent op het vmbo-congres in Utrecht, begin november. Een leraar met pit, kwaliteit en vooral hart voor haar leerlingen.

Wat doe jij anders dan andere docenten waardoor je 'Geschiedenisleraar 2018' bent geworden?

Ja, dat moet je ook aan anderen vragen. In elk geval is voor mij de relatie met mijn leerlingen heel erg belangrijk. Eerst relatie, dan prestatie. Ik sta bij elke les bij het binnenkomen van de leerlingen bij de deur. Ik geef alle leerlingen een hand, kijk ze in de ogen en maak dan vaak een persoonlijke opmerking. Over hun humeur of over hun kleren. De leerlingen kijken terug. Voor hen zijn de vragen 'wie ben jij?' en 'kan ik je vertrouwen?' wezenlijk. Vanuit de échte ontmoeting kun je veel van leerlingen vragen. Van Vygotsky heb ik geleerd de leerlingen uit te dagen: vraag het maximale van ze.¹ Maar ga er ook weer niet overheen, dan haken ze af. Balans vinden tussen uitdaging en werkelijkheid, dat maakt de omgang met leerlingen spannend en boeiend. Vraag dus veel van ze en ook van jezelf. Maar vooral: heb h art voor elke leerling. En heb vertrouwen in ze.

Welke werkvormen gebruik je in je lessen?

Vanuit een prettige en stimulerende pedagogische sfeer heb je veel didactische kennis en vaardigheden nodig. Ik gebruik activerende didactiek. Laat de leerlingen niet hun hand opsteken, maar een systeem (*Random Word Chooser*) bepaalt wie er antwoord geeft.² We werken in duo's, we gebruiken flitskaartjes, film, foto's, de krant, schematische samenvattingen, memorykaartjes, we leggen linkjes tussen nu en vroeger, we doen spelletjes, ik leer ze ezelsbruggetjes. Maar ook hier weer: sluit aan bij hun leefwereld en geef ze verantwoordelijkheid. Leerlingen die dat graag willen, bereiden ook zelf een les voor en geven die aan hun klasgenoten.

Wat leren leerlingen bij jou van geschiedenis?

Geschiedenis moet gaan 'leven' voor de leerlingen. De lijnen tussen de actualiteit en geschiedenis bespreek ik door zaken uit de krant te bespreken, bijvoorbeeld rondom de troonrede. Laat de lessen aansluiten op de wereld van nu. Leerlingen vinden geschiedenis prachtig. Het doorbreekt het zwart-witdenken. In vragen over 'macht' zijn ze zeer geïnteresseerd. Ze moeten de wereld en vooral wat er om hen heen gebeurt en de maatschappij waarin ze morgen terecht komen, kennen

en begrijpen. Om zelf op een verantwoorde manier hun positie te bepalen. Wat er in 1848 gebeurde bijvoorbeeld, dat moeten ze weten. En de weg er-naartoe! Chronologie is bij geschiedenis ontzettend belangrijk, als dit een 'potje' is, wordt het niets met het begrip van de leerlingen. En wat betekent die geschiedenis in 2018 voor jou? Zijn er nog veranderingen sinds die tijd? Het begint met kennis en dan kan een oordeel komen. Hoe dat oordeel uitvalt is niet het belangrijkste, wel de argumentatie. Geschiedenis raakt hier ook aan burgerschap. Bij geschiedenis kun je lachen en huilen. Zonder geschiedenis begrijp je de wereld om je heen en jezelf niet.

Welke periode behandel je graag?

Het interbellum. Een spannende, kokende en polariserende tijd. De kraamkamer van stromingen als fascisme en nationaalsocialisme. Wat is nu anders en vergelijkbaar? Laat de leerlingen bijvoorbeeld 'buitensluiten' aan de lijve ervaren. Laat een afbeelding zien over rassenleer en kenmerken en vraag de leerlingen: 'Waar denken jullie dat we het over gaan hebben?' Laat verschillende leerlingen reageren, maar zeg niet of ze het goed of fout hebben. Daarna komt de vraag op het bord: 'Wat is buitensluiten?' De leerlingen beantwoorden de

¹ Lev Vygotsky was een psycholoog. Zijn bekendste theorie is 'de zone van de naaste ontwikkeling'. Ga voor meer informatie naar Vernieuwonderwijs: tiny.cc/K7LVJK.

² Bekijk een video over hoe je dat zelf kunt doen: youtu.be/cL157PjwCUM.

vraag in stilte, daarna bespreken ze het antwoord in tweetal en er volgt een kort klassengesprek. Om het persoonlijker te maken vraag ik wie wel eens buitengesloten is of iemand heeft buitengesloten. Binnen de veiligheid van de muren van het klaslokaal en in een goede sfeer vertellen leerlingen ook persoonlijke verhalen. Die persoonlijke verhalen kun je gebruiken om de geschiedenis in de leefwereld van de leerling te trekken.

En hoe moet geschiedenisonderwijs eruit zien in de toekomst?

Het geschiedenisonderwijs zou in alle lagen van het voortgezet onderwijs een verplicht vak moeten worden, om leerlingen op de maatschappij voor te bereiden. In de bovenbouw van het vmbo (b/k) wordt het vak er bijna altijd uitgegooid door de school zelf, het is niet belangrijk genoeg. Ik vind het bijzonder dat volwassenen voor leerlingen besluiten dat zij al die kennis niet hoeven te hebben. Wie zijn wij dat we bepalen dat een groot deel van onze leerlingen niet de mogelijkheid krijgen om de context van de samenleving beter te begrijpen? Maar later wel gaan klagen over het gebrek aan burgerschap? Verder zou ik onderwijs willen waarin leerkrachten gestimuleerd en gefaciliteerd worden nieuwe dingen te proberen en te doen. Blijf leren, wil ik tegen al mijn collega's zeggen. En in het vmbo, ja, in het hele onderwijs: *Show, don't tell*. Niet teveel in abstracties praten, maar laten zien hoe het gaat en moet. ■

Jikkemien Kuypers (1976) woont met haar man Jasper en haar twee kinderen Rohan (13) en Mara (9) in Zwaag. Na haar tweedegraads lerarenopleiding geschiedenis aan de Hogeschool van Amsterdam werd ze docent geschiedenis aan het Amstelveen College (vmbo-t). Momenteel is ze docent geschiedenis op SG Newton in Hoorn, leerjaar 1, 2, 3 en 4 (mavo), mens en maatschappij (1 kb 1 mk) en docent geüniformeerde beroepen en dienstverlening (3 bk). Daarnaast heeft ze niet-lesgebonden taken: ze is docentencoach, ontwikkelt een parallel curriculum voor haar sectie geschiedenis, is organisator brugklaskamp, organisator Bivak en mr-lid.

